

חבר המתרגמים

הקלטה ותמלול
www.hever.co.il
protocol@hever.co.il

הקלטות דיונים וישיבות

הקלטה ותמלול

פענוח קלטות חשאיות

תמלול

תרגום מסמכים

תרגום סימולטני

תרגום עוקב

אוניברסיטת תל אביב

הקתדרה לכלכלה וקרן מלגות ע"ש אמנון בן נתן

המרכז לפיתוח ע"ש מרכז ספיר ליד אוני' תל אביב

ערב עיון לזכר אמנון בן נתן ז"ל בנושא חוק חדש לבנק ישראל

משתתפים:

פרופ' סטנלי פישר – נגיד בנק ישראל

פרופ' אלכס צוקרמן- מופקד הקתדרה לכלכלה וקרן מלגות ע"ש אמנון בן

נתן

גב' בן- רפאל ליאת, נציגת המשפחה

מר אשר בן נתן- מטעם המשפחה.

א. צוקרמן :

ערב טוב לכולם, אני שמח לפתוח את הערב הזה כמדי שנה, לזכרו של אמנון בן-נתן, שנפל במלחמת יום-הכיפורים. כבר הרבה שנים אנחנו מקיימים את הטקס הזה לזכרו. אמנון היה תלמיד בכלכלה באוניברסיטה העברית בירושלים, והוא נולד עם קום המדינה, זאת אומרת שהיום הוא היה כמו המדינה, בגיל ששים. אז אנחנו נעבור, תכנית הערב תהיה כדלקמן: תפתח את הערב ליאת בן רפאל, שתגיד דברים לזכרו של אמנון, ואחר כך נעבור לחלק המקצועי, ובסוף האירוע, תחולקנה מלגות על ידי מר אשר בן נתן. בקשה ליאת.

ליאת בן רפאל:האיש שלא הכרתי. אני לא הכרתי את דודי, ועם זאת, הוא חלק בלתי נפרד מחיי. זה מצב מוזר. כבר מגיל צעיר כשהתחלתי ללכת לבית הקברות בימי הזיכרון, הבנתי שאני בבעיה: אני הולכת לחלקת הקבר, במטרה להיזכר ולנצור את הזיכרון, אך אין לי ולו זיכרון אחד מאדם זה. אני לא הכרתי את אמנון. ומה בעצם אפשר לספר על דוד שלא הכרתי. ומה בעצם אפשר לכתוב לו. כל שנה מאז גיל 12, ביום הזיכרון השנתי שלו, כתבתי לו מכתב והנחתי אותו על קברו. כל שנה כתבתי לאמנון כי רציתי שיכיר אותי. לא היה לי ספק

תל-אביב

רח' בן יהודה 1
טל: 03-5190777
פקס: 03-5169020

ירושלים

רח' בן יהודה 34
טל: 02-6234265
פקס: 02-6248533

חיפה

בר יהודה 300
בניין לב הצומת, צ'ק פוסט
טל: 04-8200084
פקס: 04-8204112

שהוא קורא. בעיקר כתבתי שם על חוסר ההכרות בינינו. חוסר הנוכחות שלו בתור דוד יחיד מצד אמי. על החוסר ועל החור שהשאיר בחיי האנשים שאפילו לא הכיר בחייו. מתוך התמונות, מתוך הסיפורים ומתוך ימי הזיכרון בניתי לי תמונה של אמנון. איך הוא נראה, מה אהב, איך התנהג. והנה מצאתי עותק של אחד המכתבים שהנחתי על קברו שהייתי בת 15. הנה קטע קטן שכתבתי לו אז:

"לא הכרנו, אבל אני זוכרת אותך.

לא הכרנו, אבל אני בוכה עליך.

לא הכרנו, אבל אני כותבת לך.

לא הכרנו, אבל אני מתגעגעת אליך.

לא ראיתי, אבל אני יודעת בדיוק איך אתה נראה.

לא שמעתי, אבל אני יודעת בדיוק איך אתה נשמע.

לא דיברתי, אבל אני יודעת בדיוק מה הייתי אומרת."

את המכתב הזה הנחתי לו באותה שנה, והוא קרא אותו. אני נולדתי למציאות הזאת שבה לאמי אין אחים. אבל היו לה. אני נולדתי למציאות הזאת אבל בזכות המשפחה המאוד מיוחדת הבנתי אותה בגיל מאוחר יחסית. והסיבה היא אחת ופשוטה: גדולתם של סבי וסבתי. סבא וסבא שלי לא מתנהגים כמו משפחה שכולה, אבל את זה הבנתי רק בבגרותי, רק כשראיתי משפחות אחרות. מבחינתי, המשפחה השכולה היחידה שהכרתי, המשפחה שלי, החליטה להמשיך לחיות מתוך הבנה עמוקה שככה אמנון היה רוצה. וכך, הימים היחידים בהם הייתה הרגשת שכול, הייתה בימי הזיכרון. רק כשבגרתי, ראיתי ופגשתי משפחות אחרות שעברו טרגדיות דומות, ראיתי את דרך ההתמודדות שלהם ואת הדרך בה הם זוכרים, ואת הדרך בה הם מחנכים את ילדיהם ואת הדרך בה הם חיים, או לא חיים. רק אז פתאום הבנתי איזה משפחה מיוחדת יש לי. לרגע לא חשבתי שאתם פחות אוהבים,

או זוכרים, את אמנון יותר ממשפחות אחרות שמתאבלות על יקיריהם במשך כמה עשרות שנים. מיד הבנתי במה מדובר. מדובר בחוסן, בחוזק, בביטחון. מדובר באופטימיות, בבגרות ובשלמות. מדובר בהבנה חזקה של המציאות ובבחירה בדרך ההתמודדות. סבי וסבתי, אמי, נעמי, בנות הדודה של אמנון וכל הסובבים אותו, החליטו החלטה אמיצה וקשה, כדי להקל מעט לכולם את רוע הגזרה, הם החליטו לנצור את שמו, להנציח את זכרו, אך בו בזמן להמשיך לחיות את חייהם. אין לי ספק כי ביום השנה, כי אין יום בשנה מיום שהוא איננו איתנו, בו זכרו לא מועלה באחד הבתים של בני משפחתי, סביר שבכולם. אך משפחתי אכן חייה את המשפט הידוע "במותו ציווה לנו את החיים". הרי על מי הוא הגן אם לא עלינו, שנוכל להמשיך בחיים. כל שנה בערב זה אני מתרגשת מחדש לראות את הצעירים, בני גילי פחות או יותר, מקבלים מלגה שתעזור להם בחייהם. אמנון ציווה גם להם את החיים. כל שנה אני מזילה דמעה כשהסטודנטים מודים לסבי וסבתי שהם בשבילי מושא הערכה והערצה.

לסיום אני רוצה לקרוא קטע שכתב אבות ישורון:

" כל הנהרות הולכים אל הים והים אינו מלא. כי כל הנהרות חוזרים אל הים. תאמינו לי, זאת תורת הגאות והשפל, זאת תורת הגעגועים. "

אמנון, אני מתגעגעת אליך, על אף שלא הכרנו. וכמאמר כי אתה הגעגועים האינסופיים כמו המים שעוברים בתהליך אינסופי בין הים לנהרות. אני לא הייתי במקומות שלא הייתי בהם ולא אהיה. אני לצערי לא זכיתי להכיר את אמנון, אבל הוא תמיד שם בשבילי. הוא דוד שלי. השנה היית חוגג יומולדת 60, תמיד עם המדינה. אבל אתה נשארת בן 26, תמיר, איתן, צעיר וצלול וכך כולנו זוכרים אותך, ונזכור תמיד. תודה.

אלכס צוקרמן: כשאני נמצא בנסיבות של זיכרון מהסוג הזה, אני תמיד חושב שכל זמן שהאנשים שהכירו את הבן אדם וזוכרים את זכרו לטובה חיים, הוא עדיין

לא מת. ימות רק כשכל אלו שזוכרים אותו, גם כן ימותו. אז זו איזה שהיא נחמה שאני גם אומר לעצמי, בחיים האישיים שלי. וזה שווה משהו.

טוב, אנחנו נעבור לחלק המקצועי של הערב הזה, ואני מאוד שמח שפרופ' סטנלי פיישר, נגיד בנק ישראל, הסכים לתת את ההרצאה הזאת, ואני גם מברך על הנושא גם בגלל שקודם כל זה נושא שהתחמם במשך הרבה זמן במערכת הפוליטית כלכלית במדינת ישראל, ושנית, גם בגלל שיש לי עניין אישי מחקרי בנושא הזה. לאור הדבר הזה אני מרשה לעצמי לקחת חמש דקות ולהגיד מספר מילות פתיחה, מילות רקע, לגבי הנושא של עצמאות בנקים מרכזיים ברחבי העולם. כי כפי שאתם רואים הנושא הוא חוק חדש לבנק ישראל. החוק של בנק ישראל הוא חוק משנת 1954, היה בו שינוי מה ב-1985, אחרי תכנית הייצוב אך למעשה זה חוק מלפני קרוב לסדר גודל של יובל שנים, ובמשך החצי מאה הזאת השתנו הרבה מאוד דברים בעולם, וזה הדבר שאני רוצה להקדים ולומר, כדי לתת לכם איזה שהיא מסגרת, לגבי דברים שקרו בעולם, בעיקר בעשור-שניים האחרונים. אז אגיד את הדברים הבאים בצורה לגמרי טלגרפית, היום המוסכמה גם בקרב עושי מדיניות וגם בקרב אנשי אקדמיה היא שבנק מרכזי עצמאי שיש לו מה שנקרא, עצמאות בכלים, כלומר הוא חופשי לתפעל את כלי המדיניות המוניטארית, בצורה שהיא נקייה מהשפעות פוליטיות של הדרג הפוליטי זה דבר טוב, ודבר שני שקשור בזה, זה שהבנק המרכזי צריך לשים דגש מיוחד, הרי לבנק מרכזי בדרך כלל מצפים ממנו שישגי מספר מטרות, אבל בסיכומו של דבר יש לו כלי אחד ואז השאלה היא לאיזה מהמטרות נותנים עדיפות מירבית. הקונצנזוס שהתגבש בעולם הוא, וכשאני אומר בעולם זה כל המדינות המערביות, מדינות דרום אמריקה, מדינות שהיו במדינות חבר העמים, שהפכו למדינות עם כלכלות מערביות. ועוד כהנה וכהנה. אולי להוציא מדינות באפריקה ששם המערכות הפיננסיות זה כולל גם מדינות במזרח הרחוק. זאת אומרת בעצם כל העולם פרט אולי למדינות מסוימות באפריקה. ואז הגישה שהתגבשה היא שהדרך שמבין המטרות, מטרה של יציבות מחירים צריכה

להיות המטרה המרכזית של הבנק המרכזי, והסיב לזה היא מאוד פשוטה: הסיבה לזה היא שבטווח הארוך הבנק המרכזי, לא יכול להשפיע על משתנים ריאליים. הוא יכול רק לזמן מה להשפיע על משתנים ריאליים ואם הוא ינסה יותר מדי זמן להשפיע על משתנים ריאליים, הוא רק יגרום לאינפלציה. ובדרך כלל הניסיונות האלו כפי שהראתה האינפלציה הגדולה בארצות המערב, ובעיקר בארצות הברית, הם גורמים לעליה באינפלציה ולהטיה אינפלציונית ולאינפלציה מתמשכת שבסיכומו של דבר, אחר כך צריך לשלם מחיר מאוד יקר, כדי לייצב אותה, כפי שראינו אצלנו בשנת 1985 ומספר שנים לפני כן, וכפי שגם מדינות המערב שייצבו את האינפלציה בשנים האחרונות, ראו. אז הקונצנזוס הוא אם כן, שבנק מרכזי עצמאי בכלים שמרכזו ושם לעצמו את המטרה של יציבות מחירים בתור דבר שהוא דבר ראשון במעלה, לא שהוא מזניח לגמרי דברים אחרים, אבל מעל את המטרה הזאת מעל מטרות אחרות, זה דבר טוב. והאמפיריקה מראה שבאמת ארצות שיש להם בנקים מרכזיים עצמאיים יש להם אינפלציה נמוכה, ולפעמים אפילו צמיחה יותר גבוהה. ברוב הבנקים המרכזיים בעולם, ההחלטות לגבי המדיניות המוניטאריות נעשות על ידי ועדה. זה המצב בארצות הברית, זה המצב גם ב-

EUROPEAN CENTRAL BANK, האיחוד המוניטארי האירופאי, זה המצב ביפן, זה המצב באנגליה זה המצב כמעט בכל מדינות העולם, ההחלטות מתקבלות על ידי ועדה, והסיבה לזה היא שלפעמים זה טוב, הרבה פעמים זה טוב לשמוע ולקחת דעות מכל מיני כיוונים, ואחר כך לקבל את ההחלטה. וסיבה נוספת היא שגם יותר קל לעמוד בלחצים פוליטיים, כאשר ההחלטה נעשית על ידי ועדה, מאשר כאשר היא נעשית על ידי בן אדם אחד. בישראל המצב הוא היסטורית, מצב שבו מי שפורמאלית אחראי, אני בטוח שהנגיד מתייעץ עם האנשים שלו וכך הלאה, אבל מי שפורמאלית אחראי בסיכומו של דבר לקבלת ההחלטה על המדיניות המוניטארית, קרי, הריבית, זה הנגיד לבדו. יש עוד מדינה אחת שאני מכר שזה המצב, זה ניו-זילנד, אבל

מסיבות אחרות. הסיבות לזה שזה המצב בישראל, הוא שהנגיד הראשון, דוליק הורוביץ, זכרונו לברכה, שאתם ודאי מכירים, הועבר ממשד האוצר לבנק המרכזי והוא היה פיגורה חשובה במשרד האוצר, והוא לא רצה לוותר על הכוח שלו. אז תפרו לו חוק שבוא הוא היה יכול להמשיך ולעשות מהבנק המרכזי מה שהוא עושה ממשרד האוצר. אני מכיר עוד מקרה כזה אבל אני, זה בדיחה, אני לא אספר את זה כרגע.

סטנלי פישר: איך אתה יכול להתחיל לספר את הבדיחה ולא לספר את זה.

אלכס צוקרמן: ואני אסיים את דברי, אני רוצה רק להראות לכם שקף אחד, ובזה אני אסיים את דברי, שקף שנות מושג על מה קרה בעולם לעצמאות הבנק המרכזי בחמישים שנים האחרונות. מה שאתם רואים כאן, זה על הציר האנכי זה איזה שהוא מדד ממוצע, של מידת העצמאות החוקית של הבנק המרכזי, והסקאלה היא בין אפס לאחד. אחד זה העצמאות הכי גבוהה, עם דגש הכי חזק על יציבות מחירים, ואפס זה הסקאלה הכי נמוכה. ואנחנו רואים פה את העמודות האלה שמראות מה שקרה במשך העשורים השונים ואנחנו רואים שבעשור של שנות התשעים הייתה התפתחות עצומה לנתינת עצמאות חוקית לבנקים המרכזיים. ישראל בחוק הקיים היא נמצאת בערך איפה שנמצאו עליהם הארצות שמדובר על 9 ארצות דרום אמריקאיות מהגדולות ביותר, אבל התמונה שאתם רואים כאן, היא תמונה כללית הרבה יותר, אז ישראל בערך נמצאת כאן. אז בזה סיימתי את דברי. אני רוצה עכשיו ושמח להזמין את הנגיד לשאת את דברו.

סטנלי פישר: למשפחת בן נתן, ידידי פרופ' אלכס צוקרמן, לפרופ' צבי אקשטיין, המשנה לנגיד בנק ישראל, עמיתי מהמחלקה לכלכלה באוניברסיטת תל אביב, אורחות ואורחים נכבדים. זה כבוד עבורי להציג הערב את ההרצאה לזכרו של אמנון בן נתן, עליו שמענו מליאת בן רפאל. כולנו כאן הערב לכבד את זכרו, יחד עם המשפחה, החברים, והעמיתים. לא יצא לי להכיר אותו, אבל ברור לכולנו כאן ממה ששמענו, שהוא היה איש יוצא מן הכלל ואני רואה את זה ככבוד להשתתף בערב הזיכרון הזה. אלכס כבר נתן את ההרצאה שלי,

אבל מה שנשאר לי זה רק לפרט. אלכס בעצם הוא אחד המומחים ברמה העולמית בנושא בנקאות מרכזית ובמיוחד בהתפתחויות האחרונות בהבנה של בנקאות מרכזית. וכמו שהוא אמר במהלך העשרים וחמש שנים האחרונות, חל שינוי משמעותי בבנקאות כתגובה לאינפלציה של שנות השבעים והשמונים, מה שקרה אצלנו לא יצא מן הכלל בזה שהאינפלציה הייתה יחסית גבוהה בכל העולם, בשנים האלו, אבל הרמה אצלנו הייתה בין הגבוהות. שינויים אלה זאת אומרת בהגנה של בנקאות מרכזית השפיעו מאוד גם על הבנקאות המרכזית בישראל. אציג בפניכם את ההיבטים העיקריים של החוק החדש של בנק ישראל שעליו אנחנו עובדים יחד עם הממשלה. ואנחנו מקווים כי בקרוב תוגש לכנסת הצעה לחוק החדש ויותר מודרני לבנק ישראל. אבל לפני שנגיע לחוק, אדבר על שני שינויים בסיסיים בדרך המחשבה על הבנקאות המרכזית שקרו בעשורים האחרונים.

הראשון, הדגש על העצמאות של הבנק המרכזי, כגורם מרכזי בהצלחתו במילוי תפקידיו והשגת יעדיו. והשני, הצורך בשקופיות והמצאנו את המילה "דיווחיות" של הבנק המרכזי ביחס למדיניות המוניטארית, גם ביחס לניתוח הידע שעומד בבסיס החלטות ויחס לניתוח החלטות של המדיניות המוניטארית. אז נתחיל עם העצמאות של הבנק המרכזי. בתחילת שנות התשעים התחילו חוקרים לבדוק ולערך השוואות בינלאומיות ביחס לקשר בין עצמאות הבנק המרכזי, האינפלציה וצמיחת המשק. בין פורצי הדרך במחקרים אלו היה אלכס צוקרמן. משמעות המושג עצמאות ביחס לבנק מרכזי היא כי בידיו הסמכות לקבל את החלטותיו ללא צורך בקבלת אישור מגורמים מחוצה לו, אז אני לא צריך לפרט לגבי הגורמים שבדרך כלל רוצים לאשר את כל החלטות של הבנק המרכזי. המסקנה של המחקר שנערך היתה ברורה. היחס בין עצמאות הבנק המרכזי והאינפלציה הוא שלילי. וזאת מבלי לגבות מחיר במונחי צמיחה. במילים אחרות, מדינה שמחזקת את העצמאות של הבנק המרכזי, שלה, צפויה ליהנות מאינפלציה יותר נמוכה, מבלי שהדבר יעלה במונחים של צמיחה. אגב, אומרים אנשים שלא מכירים

כלכלה אומרים שאין שום דבר חדש בכלכלה. אבל אם יש דוגמא חשובה של התקדמות בהגנה והשפעה על המציאות, זה המחקר שאני מדבר עליו עכשיו. זה ממש השפיע על מה שקרה ביחס לבנקים המרכזיים. הלקח של מחקר והניסיון שנצבר עם בנקים מרכזיים עצמאיים ובהתחלה זה התייחס במיוחד לגרמניה, השפיע גם על מקבלי החלטות, ועם הקמת האיחוד המוניטארי באירופה, כינון הרפובליקות החדשות לאחר התמוטטות הגוש הסובייטי, ותהליך הדמוקרטיזציה באמריקה הלטינית, חוקקו חוקים חדשים לבנקים מרכזיים רבים. וכולם שמו דגש על עצמאות הבנק המרכזי. הדוגמא הידועה והמרשימה ביותר היא זו של בריטניה. ההחלטה הכלכלית שקיבלה ממשלת טוני בלייר עם כניסתה לתפקיד, בשנת 1997, הייתה להעניק עצמאות BANK OF ENGLAND. עד אז בסידור שלא נמצא בהרבה מדינות, ההחלטה על ריבית הייתה מתקבלת באוצר ולא בבנק המרכזי בכלל. אבל הם שינו את החוק ושינו את המערכת, בתחילת הכהונה של ממשלת העבודה באנגליה. ברור מהשיפור המשמעותי בתפקוד המשק, מבחינת אינפלציה, צמיחה ויציבות הצמיחה, בעשור האחרון מאז החקיקה החדשה, שזו הייתה החלטה נבונה ומוצדקת. אז אם העצמאות של הבנק המרכזי חשובה, להצלחתו במילוי תפקידיו והשגת יעדיו למה? התשובה פשוטה. במדינות דמוקרטיות יש הטיה אינפלציונית וזה תרגום של מה שאומרים באנגלית: INFLATION REBIAS. יש לכך שתי סיבות עיקריות, הראשונה משום, וזה מה שאלכס אמר, שמדיניות הריבית משפיעה ראשית על הפעולה הריאלית במשק, זאת אומרת שאם אתה מוריד את הריבית, יש איזה עליה בשיעור הצמיחה ורק אחר כך מגיעות ההשלכות האינפלציוניות, של הורדת הריבית. משום שהאופק של ממשלות דמוקרטיות בדרך כלל הוא קצר, וזאת אומרת שהאופק זה התקופה בין בחירות, וכשאתה מגיע קרוב לסוף, האופק מתחיל להיות מאוד קצר, הדבר מביא ממשלות להעדיף שיעורי ריבית נמוכים. בנק מרכזי עצמאי יכול לקבל החלטות עם ראייה לטווח רחוק ובלי להתחשב בלחצים פוליטיים. וזו הסיבה הראשונה החשובה להקים בנק מרכזי עצמאי.

הסבה השניה היא שהבנק המרכזי יכול לממן את פעילות הממשלה דרך הדפסת כסף, דבר שגורם לאינפלציה. נוח מאוד לממשלה לבקש כסף מהבנק המרכזי, במקום להטיל מסים ולנסות לגייס הון דרך הנפקות איגרות חוב בשווקים הפיננסיים. במילותיו המפורסמות של הכלכלן המפורסם, ג'ון לאונרד קיינס, בזמן ההיפר-אינפלציה באירופה, אחרי מלחמת העולם הראשונה, עכשיו אצטט באנגלית, הוא דיבר על היפר אינפלציה בגרמניה, :
"A government can live for a long time, even the German Government or the Russian Government, but printing paper money. A government can live by these means when it can live by no other means. It is the form of taxation which the public finds hardest to evade, and the weakest government can enforce."

אז יש תמיד את היכולת של ממשלות, אפילו ממשלות חלשות, לכפות על האוכלוסייה מסה אינפלציה. ועושים את זה דרך הבנק המרכזי שמדפיס את הכסף. אז אתה צריך לסגור את הברז הזה, לסגור את היכולת של הממשלה להשתמש בכלי הזה, לממן את עצמה. אז תמונה זו מוכרת היטב בישראל, של ראשית שנות השמונים, עד שהושם לזה סוף בשנת 1985 כשבמסגרת תכנית הייצוב למצב המשק, חוקק חוק אי-הדפסה. מדובר בחוק שאוסר על בנק ישראל לתת הלוואות לממשלה, זה היה למעשה הצעד הראשון בדרך לעצמאות בנק-ישראל, אבל לצערנו לא התקדמנו מאז. ולא רק בישראל. גם בעולם, זכו בנקים מרכזיים לעצמאות בעשרים וחמש השנים האחרונות. אז השאלה אם זה נוח לממשלות לא לתת לבנקים מרכזיים עצמאות ולמה הם בכל זאת הם עשו את זה. אתן לכך שלוש סיבות. תבינו שאני עושה, אני נותן יותר מסיבה אחת לכל דבר, ואני נותן גם מספר נימוקים לכך.

א. הממשלות התחילו להבין שללא מתן עצמאות לבנק המרכזי הן עלולות להידרש למצבים של אינפלציה גבוהה. כפי שזה היה בשנות השבעים והשמונים של המאה הקודמת, ולא רק בישראל.

ב. ממשלות גם הבינו שביצועי המשק טובים יותר כאשר הבנק המרכזי עצמאי, וכאן רואים את ההשפעה של המחקר על החוקים.

ג. כתוצאה לכל אלה, הגבירה הגלובליזציה את משקלה של עצמאות לבנק המרכזי לאור החשיבות שמייחסים לכך המשקיעים המקומיים והזרים כפרמטר מרכזי בבחירת יעדי ההשקעה שלהם. פשוט מאו, יש יותר אמון במשק עם בנק מרכזי עצמאי, ממה שיש עם בנק המרכזי שבעצם כפוף לאוצר, לממשלה. הדבר הזה קיבל ביטוי בסקירתו של אלכס צוקרמן משנת 2005 שחזר לשאלות שבהם התחילו את המחקר, ושאימת את תוצאות מחקרו הקודם. עצמאות הבנק המרכזי ויציבות מחירים קשורות זה בזה בקשר חיובי. יתרה מכך, עצמאות הבנק המרכזי קשורה באון חיובי לצמיחה גבוהה ויציבות מחירים ושיעורי ריבית נמוכים. מישהו אמר שאין בכלכלה דבר שכמו FREE LUNCH, ארוחות חינם, חוץ מעצמאות של הבנק המרכזי. משום שללא מחיר אתה מקבל מצב הרבה יותר טוב. קיימים בעולם שני מודלים של עצמאות הבנק המרכזי. הראשון זה עצמאות ביעדים: מדובר בבנקים מרכזיים כמו הבנק המרכזי האירופאי, שהם מחליטים מהם יעדי המדיניות המוניטארית. למשל, מהו יעד האינפלציה, זה יעד של הבנק המרכזי. לבנקים מרכזיים אלו יש גם את הכלים והמשאבים הדרושים להם כדי להשיג את יעדיהם. השני, זה עצמאות בכלים. מדובר במצב שבו הממשלה היא זו שקובעת את היעדים של הבנק המרכזי. למשל, כמו אצלנו, יעד האינפלציה. ותפקיד הבנק הוא להשתמש בכלים שיש בידיו, ובדרך כלל אנחנו מדברים על הריבית, כדי להשיג את היעדים. רוב הבנקים המרכזיים, עצמאיים, הם עצמאיים בכלים. ולא ביעדים, וכ בפועל, בנק ישראל, זה לדעתי המצב היותר רצוי וראוי במדינה דמוקרטית. הממשלה קובעת את היעדים, נותנים לבנק המרכזי תפקיד, והתפקיד תעשה מה שאתה יכול כדי

להשיג את היעדים שקבענו לך, אז יש INPUT פוליטי בשלב של הגדרת התפקיד ואחר כך נותנים לך את הכלים לעשות את התפקיד. אני רוצה להוסיף נקודה אחת חשובה. כחלק אינטגרלי מעצמאות הבנקים המרכזיים בעולם, יש להם עצמאות גם בתחום הניהולי. זה דבר חיוני כדי לא להשאיר לגורמים חיצוניים ואינטרסנטים אמצעים לנסות ולערער דרכם את יכולת הבנק לקבל את ההחלטות שלו באופן עצמאי. עכשיו אני רוצה לעבור לחובת השקיפות והדיווחיות של הבנק המרכזי.

לצד העצמאות של הבנק המרכזי, במיוחד במדינות הדמוקרטיות, צריך להטיל עליו אחריות לתת דיו וחשבון לגבי המדיניות שלו והשגת היעדים. במסגרת הזו חשוב שהבנק המרכזי יתן דיווח שוטף לרשות המחוקקת, לממשלה ולציבור, בנוגע למדיניותו והשגת יעדיו. הדיווח צריך להתייחס להחלטות ולשיקולים שמאחוריהם ולכלים ולאופן הפעלתם, למשאבים ולאופן שימושם וכדומה. כך למשל, בהקשר למדיניות הריבית, נוהגים בנקים מרכזיים וביניהם בנק ישראל, לפרסם דוחות שנתיים, תחזיות כלכליות, דוחות אינפלציה תקופתיים, פרוטוקולים של דיוני הריבית, הודעות לעיתונות בנוגע להחלטותיהם, וכדומה. למה? משום שהממשלה נתנה לבנק המרכזי סמכות חשובה וכוח גדול להשפיע על המשק ועל הבנק המרכזי יש את האחריות להסביר מה הוא מנסה לעשות למה הוא חושב שזה יצליח ולהסביר לכולם, מה היו השיקולים בהחלטתו. אני עובר עכשיו לחוק החדש, הדרוש לבנק-ישראל ובתוך החוק יהיה את שני ההיבטים שדיברתי עליהם, העצמאות והצורך לשקיפות.

א. כמו ששמעתם, חוק בנק ישראל הנוכחי, נחקק ב-1954, ואינו תואם את מציאות הנוכחית הישראלית, בפרט ובכלכלה הגלובלית בכלל. אמנם נעשו תיקונים לחוק שהעניקו יותר עצמאות לבנק-ישראל, ובמיוחד חוק אי ההדפסה, אבל עצמאותו של הבנק דה-יורה, זאת אומרת, בחוק, מצומצמת יותר מעצמאות דה-פאקטו. בעצם. חשוב אם כך לגשר על הפער על ידי חקיקת חוק חדש, לבנק-ישראל ש תן עוגן משפטי למציאות שנוצרה. החוק

החדש יגדיר בצורה ברורה וחדשה את העצמאות של הבנק, את יעדיו, את המנגנונים לקבלת החלטות, ויטיל עליו מסגרת מלאה של שקיפות ודיווחיות. לפיכך יהיה בחוק החדש שילוב נכון של עצמאות, שקיפות ומנגנוני בקרה על הבנק. כל אלה כמובן, עלפי הסטנדרטים הנהוגים במדינות המפותחות בעולם. בחודשים הראשונים שלי בתפקיד, גיבשנו יחד עם משרד האוצר, משרד ראש הממשלה, ומשרד המשפטים, טיוטה של הצעת החוק. התקדמנו יפה, אבל החלטנו להניח את הנושא בצד עד להגעה להסכם השכר בבנק, דבר שציפיתי לכך עוד כמה חודשים. זה יקרה עוד כמה חודשים ועוד כמה חודשים ועוד, אבל כעת, אנחנו חוזרים לנושא הזה ואני מקווה שבקרוב נגבש גרסה סופית. ביחס לעצמאות, החוק יתן לבנק-ישראל עצמאות וכלים כלומר בקבלת החלטות בנוגע לריבית הנדרשת למילוי התפקיד והשגת היעדים.

ב. הגדרת היעדים, וזה חלק מאוד חשוב. החוק החדש החוק הנוכחי נותן לבנק-ישראל יעדים כל היעדים שאפשר לתאר בתוכו. בנק-ישראל יעשה את הכל כדי להשיג כל דבר טוב במשק. אם אתה נותן למישהו יותר מדי מטורות אז הוא יכול לבחור איזה הוא רוצה להשיג ואיזה אי אפשר להשיג, אז כדי שנגדיר טוב את המשימה של הבנק כדי להתמקד, כדי להתמקד בכמה מטורות בחרורות. הגישה המודרנית מתקבלת בבנקים המרכזיים המתקדמים כמו באנגליה ובאיחוד האירופי. מגדירה בדרך כלל שלושה יעדים וקובעת ביניהם סדר עדיפות. אלה היעדים לפי סדר העדיפות שיופיעו בחוק.

א. יציבות מחירים ושמירה עליהם.

ב. בכפוף לכך, תמיכה במטרות הכלכליות האחרות של הממשלה, ובמיוחד, צמיחה ותעסוקה.

ג. תמיכה ביציבות הפיננסית של המשק.

אז יש שינוי בהגדרת היעדים של הבנק. יהיה גם שינוי במסגרת קבלת ההחלטות. ביחס למדיניות מוניטרית, החוק יגדיר ועדה מוניטרית, וכאן אני עובר על חומר שאלכס הציג. במספר קטן של מדינות הוא אמר שיש רק שניים: ניו זילנד וישראל, יכול להיות, אני לפחות חשבתי שגם קנדה נמצאת שם, כן, וזה יוצר עוד מספר קטן, ואז מקבל את הנגיד את ההחלטה על הריבית, זה מה שנקרא באנגלית:

THE SINGLE DECISION MAKER MODEL. זה מאוד לא נוח לנגיד לקבל את ההחלטה, אבל לא כל כך יעיל למשק בגלל הסיבות שאלכס נתן, בדרך כלל ועדות מקבלות, וזה בדרך כלל, לא בכל מקרה, ועדות מקבלות החלטות יותר טובות מאיש בודד. אז החוק יגדיר ועדה מוניטרית וזה המודל הרצוי כי כפי שהוכח במחקר, החלטות שמתקבלות במסגרת של ועדה, טובות בממוצע מהחלטות של אדם יחיד. נוסף על כך, ההשתתפות של מומחים חיצוניים, יהיו בוועדה אנשים מחוץ לבנק, מומחים מחוץ לבנק, שאינם מחויבים לבנק ולנגיד, אלא ליעד שנקבע לבנק, היא חלק חשוב ממנגנוני הבקרה, החיצוניים על מדיניות הבנק. א יהיה שינוי גדול בדרך קבלת ההחלטות על הריבית, ויהיה גם שינוי גדול בניהול הבנק, וזה להקמת מועצה מינהלית. היום מי שמקבל את ההחלטות על ניהול הבנק זה גם הנגיד. אז במובן אחד זה נוח ומובן, שנית, זה מאוד לא נוח שכל האחריות היא שלי, ושאין לי אנשים עם מי להתייעץ ושאנשים שאיתם אפשר לחלק את האחריות. אז החוק החדש, יגדיר את המועצה המינהלית ובה רוב מוחלט של חברים חיצוניים לבנק, כאשר אחד מהם יעמוד בראשה. יו"ר המועצה המינהלית יהיה בן אדם מחוץ לבנק. גם הנגיד והמשנה לנגיד, יהיו חברים במועצה. זה המודל הקיים במספר בנקים מרכזיים במדינות המתקדמות וביניהם אנגליה. תפקידה של המועצה יהיה לקבל החלטות בתחומים הניהוליים של הבנק, כמו אישור תכנית העבודה, אישור התקציב, ואישור הסכמי השכר בבנק ועוד. בנוסף, תמנה המועצה מבין החברים החיצוניים בלבד, ועדת ביקורת. כל זאת כמנגנון נוסף לבקרה החיצונית על פעילות

הבנק. כדי לשמור על העיקרון של העצמאות של הבנק, וגם על מקצועיותו, הכרחי שהחברים החיצוניים בוועדה המוניטארית והמועצה המינהלית, אשר ימונו על ידי הממשלה, יהיו מומחים בתחומים הרלוונטיים, בוועדה המוניטארית, במדיניות מוניטארית, והמועצה המינהלית בנושאים מינהליים. אנשים שיהיו נקיים מניגודי עניינים, ובלתי תלויים בממשלה או במוסדות פוליטיים, ואין לנו זמן להכנס למערכת בחירת המועמדים. ביחס לשקיפות ודיווחיות, החוק חדש ידרוש מהבנק לתת דין וחשבון מסודר בהיר על החלטותיו, מדיניותו, והשגיו באמצעות דיווחים לכנסת, לממשלה ולציבור כמקובל בקרב הבנקים המרכזיים המתקדמים בעולם וזאת כחלק ממכלול תחומי האחיות המוטלים על בנק ישראל ובתוכו הוועדה המוניטארית והמועצה המינהלית, ובמסגרת הדיווחים השונים יסביר הבנק את השיקולים שמאחורי החלטות שלו, כולל המידע הרלוונטי המצוי בידיו, תחזיותיו הכלכליות, וההתפתחויות הכלכליות הצפויות. במסגרת הדיווחים של בנק ישראל יפורסמו דוחות אינפלציה, דוחות תקופתיים, סיכומי דיוני הוועדה המוניטארית, והודעות לעיתונות ועוד. כבר היום, בטרם חוקק החוק החדש, מפרם בנק-ישראל קשת רחבה של דיווחים כפי שפורט כאן. אז התחלנו בכמה מובנים, במיוחד פרסום הפרוטוקולים של פגישות על הריבית, התחלנו לעבוד בתוך המסגרת החדשה, לפני העברת החוק. סוגית חקיקה מודרנית וחדשה לבנק-ישראל נמצאת על סדר היום הציבורי עוד מתחילת שנות התשעים. בסוף שנת 1998 הגישה הוועדה הציבורית אשר בראשה עמד השופט דוב לוי זכרונו לברכה, ובין חבריה היו מומחים לנושא, כולל פרופ' צוקרמן ופרופ' חיים בן-שחר. הוועדה פירסמה המלצות מאו ברורות בענין, זאת לאחר עבודה מקצועית אשר התבססה בין היתר, על הנעשה בתחום זה בעולם. בנוסף קיבלה הממשלה, לאחר כניסתי לתפקיד הנגיד, החלטה לאמץ את העקרונות שיהיו בחוק החדש לבנק-ישראל. אז אנחנו כבר יצאנו לדרך. זאת ברוח המלצות ועדת לוי, וההתפתחויות בתחום זה בעולם מאז. וכעת נותר לגשת בהקדם לחקיקה. אז אני מקווה שהחוק אכן יתקבל,

ושנצא לדרך החדשה, וזה יקח זמן ואומץ לגבש את ההמלצות, להקים את המערכות החדשות, ולהתחיל לעבוד במסגרת החדשה ואני מקווה שנוכל לעשות את זה בקרוב. אז תודה רבה לכולכם. [מחיאות כפיים].

אלכס צוקרמן: אני רוצה להודות לנגיד, על הרצאתו המעניינת, יש לנו אולי מספר דקות לשתיים שלוש שאלות.

שאלה 1: הבעיה ששני השלבים אחד זה השמירה על היציבות מצד אחד, והצמיחה מצד שני, זה מובנה, אחד כנגד השני, איך משתלטים על זה?

סטנלי פיישר: בעצם מה שהיה מעניין במחקר שנעשה על ידי אנשים שעבדו בתחום הזה זה שבממוצע אין התנגדות בין היעדים האלו. בדרך כלל, יהיו מקרים שבהם יש התנגדות, למשל, כשיש עליה במחיר הנפט, אז אם אתה צריך להתמודד עם אינפלציה אז העליה במחיר הנפט משפיעה בכיוון שלילי על צמיחה. ואם אתה מתמודד עם אינפלציה אז אתה לא תומך בצמיחה. אז מכיוון שיש בעיה שם, אז החוק מגדיר את סדר העדיפויות. וסדר העדיפות זה לשמור על יציבות המחירים. לא בכל רגע, משום שזה בלתי אפשרי. אז התפתחה גישה למדיניות מוניטרית ושניהם FLEXIBLE INFLATION TARGETING שזה אומר שאם אתה מקבל מכה כמו עליה במחיר הנפט, אז אתה לא צריך לנסות לחזור מיד לאינפלציה נמוכה. אתה יכול לתת ששה חודשים, שנה עד שתחזור לתוך היעד. בעצם אנחנו נמצאים בתקופה כזאת היום, ופרסמנו בהודעה האחרונה שלנו, שאנחנו מצפים שנחזור לתוך היעד בעוד כששה חודשים. זאת אומרת שאתה לא צריך, אתה יכול להתמודד עם הבעיה הזאת דרך שימוש בגמישות בגישה.

שאלה 2: בנק ישראל גם עוסק בתשלומים לארצות חוץ בהלוואות, האם החוק החדש יקטין או יגדיל או יכיר בסמכויות של הבנק לאסוף את ההכנסות, הרי בנק-ישראל מרוויח כסף על ידי השקעות ועל ידי הגדלת ריבית וכו',

סטנלי פיישר: כן, אני לא חושב שזה ישפיע במיוחד על ההכנסות שלנו, בעצם, חלק גדול של ההכנסות נובעות מהדפסת כסף, וזה עולה בערך שלושים אגורות להדפיס שטר, - אבל אנחנו מוכרים אותם או במאתיים שקל או במאה שקל, הזולים

לעשרים שקל, אבל בכל אחד יש רווח אז שם אנחנו מרווחים, אנחנו מנהלים את הרזרבות של המדינה, ואז שם יש רווח ענק, אבל קנינו את הרזרבות בשנות התשעים, בעיקר ואז הצטרפנו לקחת הלוואות כדי לשלם לקניה, ושיעורי הריבית בארץ היו הרב יותר גבוהים אז משיעורי הריבית בחו"ל, אז הפסדנו בזה. אז ברגע זה יש לבנק-ישראל הון שלילי. כתוצאה מהפסדי העבר, ובתוך החוק אנחנו מגדירים מתווה לחזור להון חיובי.

שאלה 3 : בנושא של רמת יתרות החוץ שנמצאות בידי ישראל, איפה החוק החדש משפיע עליו?

סטנלי פישר : זה לא ישפיע. זו החלטה. החוק אומר שזו החלטה של הבנק אבל בעצם כשהממשלה יוצאת ומגייסת כסף בחו"ל, הכסף הזה עובר לבנק, והממשלה גם משפיעה על רמת הרזרבות. אז זה מה שאנחנו נקבע ויש כללים בינלאומיים ביחס למה שכדאי להחזיק, יש אלו כמו סין שעברו את כל האינדיקטורים אבל אנחנו בסביבה של מה שרצוי.

שאלה 4 : בזמנו היה ויכוח גדול עם הנגיד צריך להחליט לבד על גובה הריבית, ואני רוצה להבין איך זה נסגר עכשיו בחוק החדש. דבר שני, בקשר לרזרבות במטבע חוץ, מי מחליט איפה להשקיע, יורי, דולר, ין יפני, וכו'.

סטנלי פישר : ביחס להחלטה על הריבית, בחוק החדש תהיה ועדה מוניטרית כולל חברים מחוץ לבנק שיקבלו את ההחלטה אז אנחנו קיבלנו את הצעת דוח לויין והצעה של הרב אנשים שהחלטה לא תהיה החלטה של הנגיד לבד. לגבי השאלה השנייה, מי מחליט במה משקיעים, זה החלטה של החוק, החוק מגדיר ומגביל איזה נכסים מותר לבנק המרכזי להחזיק, בעצם, החוק מאוד מאוד צר משום שבחמישים וארבע, חלק גדול גדול של הנכסים שמסתובבים בעולם היום, לא קיימים יותר ואנחנו מאוד מוגבלים בעצם לאגרות חוב ממשלתיות בעיקר. החוק החדש יתן יותר גמישות לבנק המרכזי, ביחס להרכב הנכסים, ואני יכול להבטיח לך שאנחנו מאוד מאוד שמרניים ואני חושב שכל נגיד חושב שהוא יפסיד כסף על הרזרבות, ושהוא יצטרך להסביר לציבור איך זה

שהוא הפסיד את הכסף של הציבור ואז לכן המדיניות תמשיך להיות מאוד שמרנית.

אלכס צוקרמן: טוב, אני רוצה להודות לנגיד, תודה רבה על הרצאה מאוד מעניינת ורלוונטית למציאות הנוכחית, אנחנו עוד לא גמרנו את הערב, והנגיד צריך לעזוב אבל אנחנו ממשיכים עוד כעשר דקות, ועכשיו נעבור לחלק של חלוקת המלגות ואני רוצה להזמין את מר בן נתן לחלוקת המלגות.

ליאת בן רפאל: מקבלי המלגות הם:

מאוניברסיטת תל אביב: כפיר בנו, אייל בסון, שמעון חוג'יה, עדי כספי, לירן לביא, איליאנה סלוביץ', ענר ניצן, איה עצמוני, יעל רוזנפלד, יסמין שמידט. ממכללת אריאל: יניב אדרי,

מסמינר הקיבוצים: חן גל.

מאוניב' חיפה: גיא מדר,

ומהאקדמיה למוסיקה בירושלים: דניאל פינטוס.

אשר בן נתן: קודם כל אני רוצה לקוות שהסטודנטים יוכלו לחזור במהרה ללימודים שלהם, לפני שפרופי פושר עזב אני אמרתי לו, שבשבילי הוא דוגמא שהציונות עדיין לא פסה בארצנו. והמבין יבין. טוב, זהו. תודה רבה ולהתראות בשנה הבאה!
המזנון מחכה לכם.

[סוף ההקלטה]